

Cmentarz z I wojny światowej Nr 352 w Marcinkowicach.

Program prac konserwatorskich

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wieniawskiego 127
35-000 Nowy Sącz
tel. 18 442-34-84, 442-82-52

Załącznik do pozwolenia Nr 216/2023
DNS -1. 5142. 121. 2023. MN. 3

Z UPOWAŻNIENIA
Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków
K. Gołąb
mgr Katarzyna Gołąb

Opracował: Marek Sawicki

M. Sawicki
mgr MAREK SAWICKI
ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
31-116 Kraków, ul. Studencka 7a/6
tel. 12 423-06-34, 606-169-889

SPIS TREŚCI

Spis treści	1
Karta tytułowa obiektu	2
Historia cmentarza	3
Opis cmentarza	4
Stan zachowania i przyczyny zniszczeń	8
Uwagi wstępne	11
Wnioski i założenia konserwatorskie	12
Postępowanie konserwatorskie	14
Spis fotografii	15
Fotografie	16

KARTA TYTUŁOWA OBIEKTU

Nazwa obiektu : Cmentarz z I wojny światowej Nr 352.

Lokalizacja : Gmina Chełmiec, wieś Marcinkowice. Cmentarz komunalny, osobna kwatery w płn.- wsch. części cmentarza.

Czas powstania: 1915 r.

Autor: Gustav Ludwig - zbudowany przez Oddział Grobów Wojennych C. i K. Komendantury Wojskowej w Krakowie.

Wpis do rejestru zabytków: Nr 352, A-592 z 18.12.1989

Właściciel: Skarb Państwa.

Konsultacja: Krzysztof Garduła.

Opracowanie programu prac konserwatorskich Marek Sawicki, ul. Studencka 7a/6, 31-116 Kraków.
tel. 606 169 889
e- mail: konsaw@poczta.onet.pl

HISTORIA CMENTARZA

Przy wejściu na cmentarz znajduje się tablica poświęcona poległym żołnierzom z tekstem opracowanym przez badacza regionalnej historii, dokumentalistę, Józefa Gościejca.

„Cmentarz Wojenny nr 352 w Marcinkowicach.

Cmentarz z I wojny światowej, samodzielny, o pow. 61m², wymiary 14,5 x 5 m. Położony jest przy lesie Pasternik niedaleko pola bitwy, jaką stoczył I Pułk Legionów pod wodzą Józefa Piłsudskiego z wojskami rosyjskimi w dniu 6 grudnia 1914 r. Cmentarz składa się z trzech zespołów pomników nagrobnych ogrodzonych betonowymi słupkami połączonymi metalowymi rurkami. W środku cmentarza znajduje się obelisk wysokości, ok. 3 m.

poświęcony kpt. Władysławowi Milce, wzniesiony przez miejscowe społeczeństwo i legionistów z Nowego Sącza, uroczyste odsłonięty 30 maja 1915 r.

Na nim tablica w języku polskim „Poległym w dniu 6.12.1914 r. Bohaterom I Pułku Legionów Polskich”.

Spoczywają tutaj: kpt. Władysław Milko ze Lwowa, Władysław Wychorski, Stanisław Trojanowski, Władysław Kolodziej, Jan Kajski, Józef Warro.

Obok pomnika zostali pochowani (po ekshumacji): Stanisław Mandrak poległy nad Dunajcem, Zygmund Zaborniak poległy na Krasnem Potockiem i Mieczysław Tomasiak zmarły 28 grudnia 1914 r. w szpitalu w Nowym Sączu, zostali pochowani w tym mieście: (Michał Jiszczuk)

Z prawej i lewej strony obelisku legionowego znajdują się pomniki nagrobne wzniesione przez austriacki Oddział Grobów Wojennych (projekt: Gustaw Ludwig) z napisami w języku niemieckim. Kamienne krzyże i nagrobki ozdobione są żeliwnymi krzyżami, palmetami, mieczami, wieńcami sławy i datami 1914, 1915. Krzyże z prawej strony- podwójne- są na grobach oficera i żołnierzy rosyjskich (nieznanych), z lewej strony na grobach oficera i żołnierzy armii austro-węgierskiej (piechota, strzelcy, dragoni austriaccy, węgierscy, hercegowińscy- różnych narodowości i religii).

Polegli oni w okolicy lub zmarli w szpitalu nowosądeckim. Cmentarz ten odnowiony 1988 i 1994 r. przez Urząd Gminy Chelmiec, Zespół Szkół Rolniczych w Marcinkowicach, miejscowe zakłady pracy. Pozostaje nadal pod Ich opieką.

Polegli w Marcinkowicach, ale nie spoczywają na tym cmentarzu:

Władysław Szymonowicz- Zakliczyn; Józef Wnęk- Zakopane?

Opracował: Józef Gościejca”

OPIS CMENTARZA

Kwaterna wojenna znajduje się w płn.- wsch. części cmentarza w Marcinkowicach w pobliżu drogi gminnej. W 2 grobach zbiorowych i w 22 pojedynczych pochowano na nim 28 żołnierzy austro-węgierskich w tym 10 żołnierzy Legionów oraz 5 żołnierzy rosyjskich. Cmentarz zaprojektowany przez Gustava Ludwiga zbudowany przez Oddział Grobów Wojennych C. i K. Komendantury Wojskowej w Krakowie. Cmentarz o niewielkiej powierzchni bo zaledwie 58 m². Cmentarz na planie wydłużonego prostokąta z lekkim wybrzuszeniem w kierunku zach. Oś cmentarza przebiega w kierunku wsch. zach. rozdzielając cmentarz na dwie symetryczne części. Ogrodzenie cmentarza składa się z betonowych słupów rozstawionych w równych odległościach i połączonych trzema rzędami rur. Pośrodku od str. wsch. prosta bramka jednoskrzydłowa z rur i płaskowników. Do cmentarza prowadzi drugie osobne wejście z ogrodzenia cmentarza komunalnego. Pośrodku cmentarza murowany i otynkowany pomnik centralny w kształcie obelisku. Pomnik o czworokątnej podstawie zwężający się ku górze i zakończony piramidalnym szczytem. Obelisk posadowiony na postumencie z 6 zmniejszających się schodkowo stopniach. Na ścianie frontowej metalowy wizerunek ukrzyżowanego Chrystusa, poniżej owalna tabliczka emaliowana w kolorze białym z wymienionymi nazwiskami poległych:

**KAPITAN
MILKO WŁADYSŁAW
LEG.**

WŁADYSŁAW WYCHORSKI	JAN KAJSKI
STANISŁAW TROJANOWSKI	JÓZEF WARRE

KOŁODZIEJ WŁADYSŁAW

POL. LEG. +6/12 1914

Na ściance cokołu metalowa tabliczka z puncowanym wypukłym napisem:

**POLEGŁYM
W DNIU 6 GRUDNIA 1914.
BOHATEROM
.1. PUŁKU.
LEGIONÓW POLSKICH**

Cokół zdobią zatopione pociski.

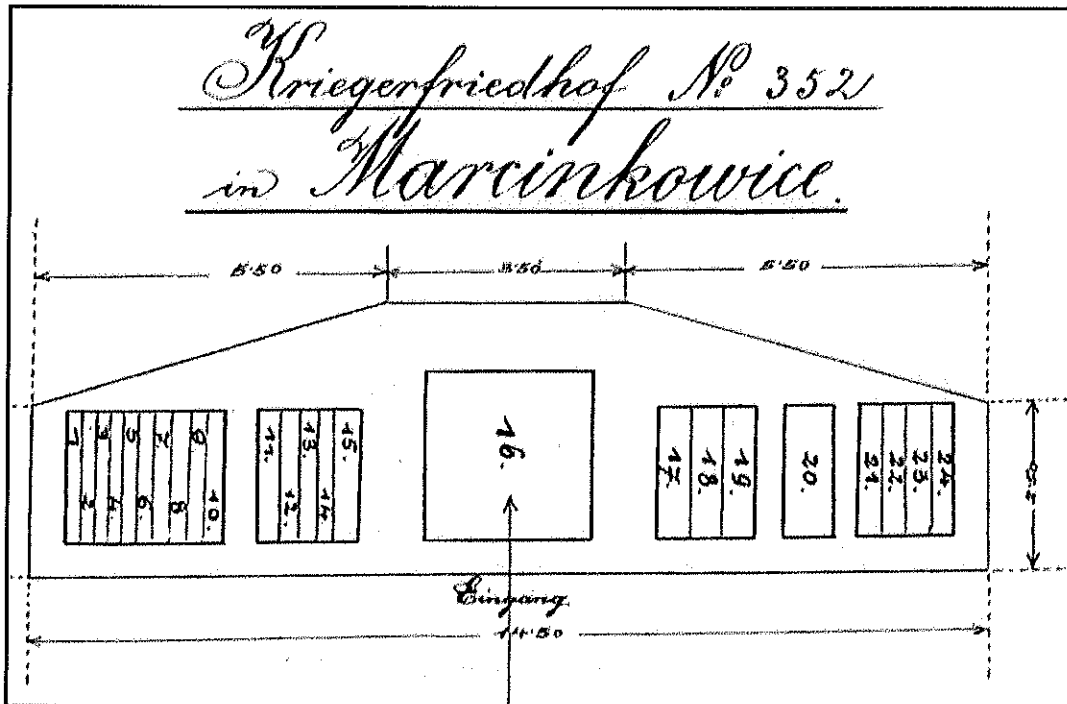
Po bokach dwie prostokątne kwatery z mogiłami ujęte w szeroki murek betonowy wystający ponad otoczenie gruntu.

Wnętrze kwatery pld. (lewa) dla armii austro-węgierskiej wypełnia pośrodku duży masywny betonowy krzyż na cokole w który wtopiono krzyż żeliwny ażurowy odmiany **U** z datą 1915. Po bokach krzyża dużego ustawiono 2 nagrobki z żeliwnymi krzyżami. Są to pomniki odlewane z betonu w formie steli zwieńczonych trójkątnie. Obrzeża cokołów ozdobiono szlakiem gradziowym. Na pomnikach znajdują się małe żeliwne krzyże, w typie lotaryńskim odmiany **A*** z datą 1914 i wieńcem laurowym.

Natomiast po str. pln. (prawa) kwatera dla armii rosyjskiej. Krzyż duży betonowy wypełnia krzyż żeliwny ażurowy odmiany **Ж** z datą 1914. 2 pomniki nagrobne w formie steli zamkniętych łukiem półokrągłym na których krzyż żeliwny odmiany **Ψ*** (armii rosyjskiej z datą 1914 i wieńcem lipowym).

Na stelach tabliczki memoratywne owalne, emaliowane, litery czarne na białym tle.

Brak jest wytłumaczenia dlaczego na prawo od pomnika głównego pochowany jest jeden Legionista, nieznany oficer austro-węgierski i woźnica rosyjski, a nagrobek jest z krzyżem typu rosyjskiego

Archiwalny plan cmentarza wojennego Nr 352 Marcinkowice – Jerzy J.P. Drogomir,
„POLEGLI W GALICJI ZACHONIEJ” 1914- 1915 (1918) tom III, str. 267.

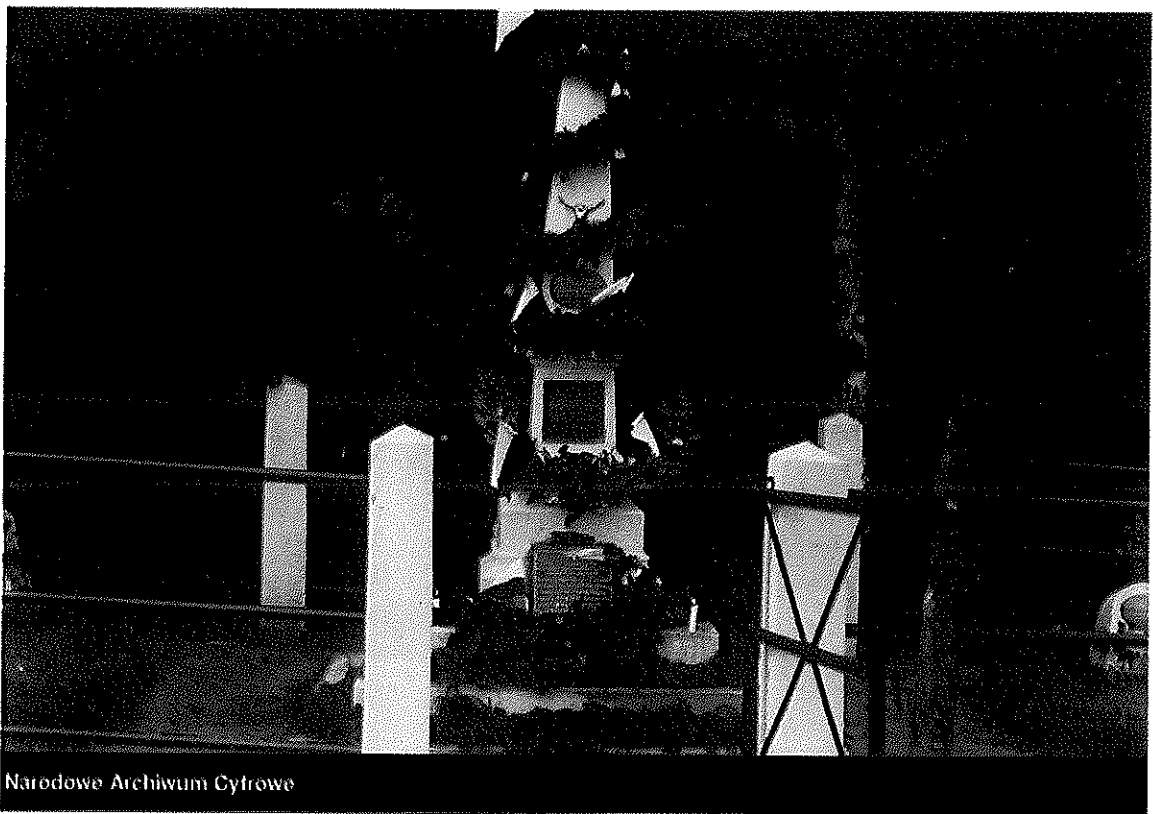

Cmentarz w Marcinkowicach, pocztówka w kolorze zielono- szarym. Wydanie ok 1917 r.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Fotografia archiwalna z okresu międzywojennego, Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Fotografia archiwalna z okresu międzywojennego, Narodowe Archiwum Cyfrowe.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

W ogólnej ocenie stan zachowania cmentarza można określić jako umiarkowanie dobry i zadbane. Cmentarz jest zachowany w całości zgodnie z pierwotnym założeniem. Gruntowny remont konserwatorski cmentarz przeszedł w 1989 r. i 2013 r. Należy wspomnieć, że prace prowadziła firma specjalizująca się w ratowaniu zabytków.

Po 10 latach, które minęły od czasu ostatniego remontu stan zachowania cmentarza pogorszył się. Powolna degradacja jest procesem naturalnym w przypadku obiektów ekspozycyjnych na zewnątrz i narażonych na działanie warunków atmosferycznych- wiatru, deszczu, zmiennej temperatury.

Zjawiska pogodowe wzajemnie się przenikają i odpowiadają za szkodliwe procesy fizyczno-chemiczno- biologiczne. Beton, z którego wykonano wystrój cmentarza to materiał trwały, ale z czasem w niesprzyjających warunkach ulega znacznym uszkodzeniom

strukturalnym. Chropowata faktura zapraw doskonale absorbuje stałe zanieczyszczenia z powietrza czemu sprzyja lokalizacja obok drogi. Na porowatej strukturze osiadł kurz, który z czasem trwale połączył się z podłożem tworząc ciemną patynę.

Plamiaste przebarwienia są wynikiem nierównomiernego opłukiwania obelisku przez wodę.

Miejsca zacienione porosły mchem, natomiast powierzchnie nasłonecznione zasiedliły porosty.

Nagrobki razem z cokołami uległy niewielkim przechyleniom.

Zmiana wymiarów liniowych materiału pod wpływem dużych wahań temperatury powoduje liczne mikropęknięcia, stopniowo obejmujące głębsze warstwy materiału. Osłabiona powierzchnia tynku pod wpływem opadów i wiatru uległa erozji ponieważ zostały wypłukane składniki wiążące a woda zamarzająca w pęknięciach powoduje ich rozsadzanie i kruszenie.

Na betonowych słupach ogrodzenia widoczne są pęknięcia i ubytki a zwłaszcza w obrębie kotwienia rur. Za uszkodzenia odpowiada korozja metalu.

Metalowe krzyże, rury i bramka w ekspozycji zewnętrznej narażone są na bezpośrednie oddziaływanie zmiennych warunków pogodowych.

Metal koroduje ponieważ stosowane warstwy ochronne dają krótkotrwałe zabezpieczenie. Jest to głównie wynikiem reakcja elektrochemiczna i chemiczna.

Towarzyszy jej zwiększenie objętości produktów korozyjnych a tym samym duże naprężenia powodujące spękanie otaczającego materiału.

Skrzydło furtki opadło i uległo deformacji a zawiasy wytarciu co uniemożliwia jej funkcjonowanie.

UWAGI WSTĘPNE

Cmentarz wojenny Nr 352 w Marcinkowicach jest miejscem pochówku żołnierzy poległych w zmaganiach wojennych w 1914- 15 r. Tradycja chrześcijańskiej kultury europejskiej nakazuje szacunek dla zmarłych i otoczenie opieką miejsca ich wiecznego spoczynku. Z tradycji tej wynikają regulacje prawne chroniące cmentarze wszelkiego rodzaju.

Jest to cmentarz wojenny, na którym spoczywają żołnierze armii austro-węgierskiej, i rosyjskiej. Międzynarodowe traktaty i konwencje zobowiązują państwa, na których terenie znajdują się groby żołnierskie, do opieki, zachowania i upamiętnienia ich.

Cmentarz jest dziełem architektonicznym o walorach historycznych, uznanym za dobro kultury w rozumieniu ustawy „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, Dz. U. nr 23 VII 2003 r. Nr 162, poz. 1568. z nowelizacją z dn. 24 II 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 875) i z tego tytułu jest on objęty opieką prawną, a wszelkie wobec niego przedsięwzięte działania odbywać się mają za zezwoleniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Krakowie, Delegatura w Nowym Sączu.

Cmentarz wojenny Nr 352 w Marcinkowicach jest wpisany do rejestru zabytków, A-592 z 18.12.1989 i posiada wpis do Gminnej Ewidencji Zabytków określającym granicę ochrony konserwatorskiej na całość obiektu.

Wszystkie prace konserwatorskie powinny być wykonywane pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora zabytków w oparciu o niniejszy program i dokumentację historyczno- odtworzeniową.

Firma przeprowadzająca remont powinna posiadać praktykę i zezwolenia na wykonywanie prac przy obiektach zabytkowych. Ponadto firma powinna przedstawić zamawiającemu referencje z odnowy podobnych cmentarzy.

Prace konserwatorskie powinny być nadzorowane przez autora programu.

Stosowane materiały i technologie muszą spełniać wymagania techniczne, normowe, estetyczne i użytkowe, posiadać stosowne atesty, aprobaty, certyfikaty zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Koniecznością jest wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektów przed, w trakcie i po konserwacji. Wszystkie etapy prac powinny być opisane zgodnie z obowiązującym schematem dokumentacji konserwatorskiej.

Działania dodatkowe, wynikłe w trakcie prac konserwatorskich a nieujęte w niniejszym programie, powinny być rozstrzygnięte w wyniku komisji konserwatorskiej po uprzednim powiadomieniu Urzędu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Nowym Sączu.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Cmentarz jest zachowany w całości bez przekształceń. Niedawno przeszedł generalny remont konserwatorski.

W pierwszej kolejności należy odsłonić murek wokół mogił w miejscach gdzie nagromadziła się ziemia. Wszystkie mchy i porosty usunąć mechanicznie najlepiej zeskrobując szpachlami.

Jednym z najważniejszych planowanych zabiegów konserwatorskich będzie usunięcie luźno lub trwale zespolonych nawarstwień (brudu, patyny).

Przewiduje się, że do oczyszczenia steli i dużych krzyży betonowych, obelisku, obramień mogił i słupów ogrodzenia wystarczą działania hydrotermiczne polegające na usunięciu powierzchniowych zabrudzeń agregatem wytwarzającym parę przegrzaną. Jeżeli to nie pomoże to należy zastosować metodą strumieniowo-ścierną Josa zwana również CP. Dopuszcza się lokalnie (jeżeli znajdzie taka konieczność), tam gdzie patyna jest wyjątkowo silnie zespolona, zastosowanie ręcznego doczyszczania mechaniczne np. szczotkami drucianymi z niekorodującego metalu (np. mosiężnego). Pozostałości po ścierniwiu wymagają splukania wodą pod lekkim ciśnieniem.

Oczyszczone powierzchnie należy poddać zabiegowi dezynfekcji poprzez nasączenie najlepiej środkiem firmowym o właściwościach nie tylko niszczącym mikroflorę ale również zapobiegającym jej porastaniu.

Wszystkie ubytki i szczeliny należy wypełnić zaprawą cementową powtarzając w miarę uziarnieniem, fakturą, kolorem oraz sposobem wykończenia. Proponuje się zastosować materiały mineralne najlepiej produkcji firmowej.

Przed nałożeniem uzupełnień powierzchnię z ubytkiem należy nasączyć preparatem kontaktowym i dopiero nakładać wypełnienie.

Należy pamiętać o wykonaniu zabiegu hydrofobizacji.

Osobnych działań wymaga metalowe ogrodzenie oraz krzyże. W pierwszej kolejności należy metal oczyścić z farb i produktów korozyjnych.

Prace te proponuje się wykonać metodą strumieniowo- ścierną piaskowaniem przy wspomaganiu termicznym przez wypalanie rdzy w wysokiej temperaturze. Doczyszczanie należy wykonać ręcznie stosując szczotki metalowe- druciane.

Do najważniejszych etapów prac rzutujących na trwałość wykonania prac należy solidne zabezpieczenia metalu przed korozją. W toku działań konserwatorskich powinny zostać zregenerowane zawiasy i klamka furtki.

Walorów plastycznych przyda elementom metalowym ciemna powłoka malarska wykonana w kolorze czarnym z efektem półmatu lub połysku.

Wykonanie i umieszczenie na nagrobkach tabliczek z poprawną treścią.

Prace przy tabliczkach powinny być poprzedzone projektem zatwierdzonym w Urzędzie Ochrony Zabytków w Krakowie Delegatura w Nowym Sączu.

POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

1. Usunięcie mchów i porostów przez zeszkobanie szpachlami.
2. Demontaż emaliowanych tabliczek memoratywnych z cokołów krzyży.
3. Oczyszczenie powierzchni betonowych przez umycie myjką ciśnieniową wytwarzającą parę przegrzaną, doczyszczanie metodą strumieniowo- ścierną z użyciem materiału ściernego np. piasku szklarskiego.
4. Usunięcie wszystkich pozostałości po wcześniejszych pracach naprawczych z użyciem cementu,
5. Dezynfekcja preparatem bakterio- grzybo- glonobójczym np. firmy Remmers *Impragnierung BFA*, nanoszonym pędzlem lub natryskiem.
6. Naprawa pęknięć i ubytków w słupach ogrodzenia:
  - uzupełnienie drobnych ubytków kitem mineralnym najlepiej firmowym np. firmy Remmers *Restauriermörtel*, do płytkich uzupełnień należy dodać preparatu gruntującego np. firmy Remmers *Haftfest*.
  - uzupełnienie ubytków w materiale mineralnym zaprawą naprawczą np. firmy Remmers *Betofix RM*.
7. Hydrofobizacja preparatem krzemoorganicznym np. firmy Remmers *Funcosil Sl*.
8. Usunięcie nawarstwień starych lakierów z krzyży, bramki i rur ogrodzenia metodą chemiczną przy użyciu past firmowych do usuwania powłok olejnych (takich jak *Skansol, Remosol, Vitaw*).
9. Oczyszczenie z korozji powierzchni metalu metodą strumieniowo- ścierną.
10. Zabezpieczenie antykorozyjne- zestaw epoksydowo- poliuretanowy firmy np. *JOTUN*, pomalowanie minią na spoiwie chlorokauczukowym, alkidowym lub ftalowym np. *Unikor*, farbami epoksydowymi, poliuretanowe.
11. Malowanie końcowe lakierem czarnym.
12. Naprawa bramki.

mgr MAREK SAWICKI
ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
31-116 Kraków, ul Studencka 7a/6
tel. 12 423-06-34, 606-169-889

SPIS FOTOGRAFII

- Fot. 1. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. wsch., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 2. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. płd.- zach., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 3. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. płd., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 4. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. płn., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 5. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Kwatera austro-węgierska, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 6. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Kwatera rosyjska, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 7, 8. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Obelisk poświęcony legionistom polskim, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 9. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Tabliczka memoratywna z nazwiskami poległych legionistów polskich,
stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 10, 11. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Krzyż odmiiany U z kwatery austro-węgierskiej, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 12, 13. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Nagrobki z krzyżem odmiiany A* z kwatery austro-węgierskiej, stan przed konserwacją.
Wrzesień 2022 r.
- Fot. 14, 15. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Krzyż odmiiany Ж z kwatery rosyjskiej, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 16, 17. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Nagrobki z krzyżem odmiiany Ψ* z kwatery rosyjskiej, stan przed konserwacją.
Wrzesień 2022 r.
- Fot. 18. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Fragment uszkodzonego słupka ogrodzenia, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.
- Fot. 19, 20, 21, 22. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Fragmenty pocisków wmurowanych w obelisk, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 1. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. wsch., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 2. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. płd.- zach., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 3. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. pld., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 4. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
Widok cmentarza od str. pln., stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 5. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH
Kwaterna austro-węgierska, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 6. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH
Kwaterna rosyjska, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 7.

Fot. 8.

Fot. 7, 8.

CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH

Obelisk poświęcony legionistom polskim, stan przed konserwacją.

Wrzesień 2022 r.

Fot. 9.

CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH

Tabliczka memoratywna z nazwiskami poległych legionistów polskich, stan przed konserwacją.

Wrzesień 2022 r.

Fot. 10, 11. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
 Krzyż odmianny **U** z kwatery austro-węgierskiej, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

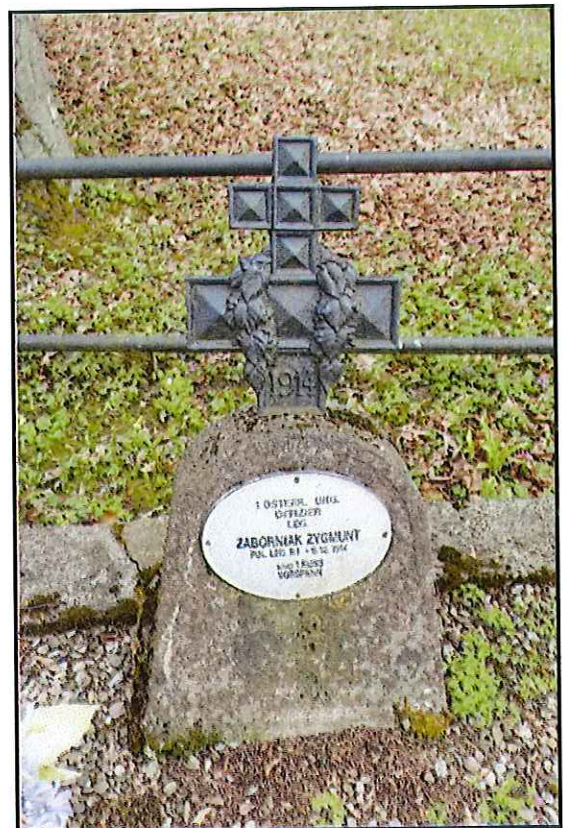

Fot. 12, 13. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
 Nagrobki z krzyżem odmianny **A*** z kwatery austro-węgierskiej, stan przed konserwacją.
 Wrzesień 2022 r.

Fot. 14, 15. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
 Krzyż odmiany Ж z kwatery rosyjskiej, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 16, 17. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH**
 Nagrobki z krzyżem odmiany Ψ* z kwatery rosyjskiej, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 18. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH
Fragment uszkodzonego słupka ogrodzenia, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.

Fot. 19, 20, 21, 22. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 352 W MARCINKOWICACH
Fragmenty pocisków wmurowanych w obelisk, stan przed konserwacją. Wrzesień 2022 r.